



IEEFA: Rà soát lại QHĐ8 là cơ hội để cải thiện cấu trúc thị trường điện Việt Nam Cần tạo sân chơi bình đẳng giữa điện tái tạo và điện khí LNG

Ngày 13 tháng 05 năm 2021 (IEEFA Việt Nam): Quy hoạch phát triển điện lực quốc gia giai đoạn 2021-2030, tầm nhìn tới năm 2045 (QHĐ8) dự kiến được Thủ tướng Chính phủ Nguyễn Xuân Phúc phê duyệt trước thời điểm miễn nhiệm vào cuối tháng Ba vừa qua. Tuy vậy, điều này cuối cùng đã không xảy ra. Thay vì xem đây là một sự chậm trễ, việc hoãn thông qua bản quy hoạch nên được nhìn nhận như một cơ hội cho cơ quan soạn thảo rà soát và cải thiện cấu trúc thị trường điện Việt Nam trong tương lai, theo báo cáo mới công bố của Viện Kinh tế Năng lượng và Phân tích Tài chính (IEEFA), một tổ chức nghiên cứu từ Hoa Kỳ.

“Một năm vừa qua là giai đoạn hoạt động sôi nổi của ngành điện Việt Nam. Quá trình xây dựng QHĐ8 đã trở thành chủ đề chính trên các mặt báo và diễn đàn, khi các nhà tài trợ dự án đi khắp nơi tìm kiếm đối tác kinh doanh, các địa điểm dự án, và đồng minh tiềm năng, trước khi quy hoạch này được dự kiến thông qua vào cuối tháng 03/2021,” tác giả báo cáo Melissa Brown nhận định.

“Các nỗ lực vận động hành lang quyết liệt của các chủ dự án là phản ánh chân thực về quy mô của cơ hội kinh doanh trong ngành điện ở Việt Nam, và về kỳ vọng rằng QHĐ8 sẽ thiết lập phương hướng phát triển cho ngành trong 20 năm tới.

“Việt Nam hiện vẫn là thị trường năng lượng tăng trưởng hấp dẫn nhất Đông Nam Á, với dự kiến ít nhất 68GW công suất mới cần được bổ sung vào hệ thống từ nay cho đến năm 2030.”

Báo cáo của IEEFA chỉ ra và phân tích ba động lực chính tác động đến quá trình xây dựng quy hoạch này: cuộc dịch chuyển từ nhiệt điện than sang nhiệt điện khí; tầm quan trọng ngày càng gia tăng của năng lượng tái tạo; và sự thay đổi lớn trong các chuẩn mực cấp vốn cho các dự án điện.

QHĐ8 sẽ còn tiếp tục bị trì hoãn phê duyệt cho tới ít nhất tháng 06/2021. Câu hỏi đặt ra lúc này là các nhà hoạch định chính sách sẽ lựa chọn hướng đi nào trong bối cảnh ngành năng lượng đang chuyển đổi nhanh chóng.

Tác giả báo cáo đã chỉ ra ba bước cơ bản mà Bộ Công Thương có thể thực hiện để đảm bảo nền móng vững chắc hơn cho QHĐ8, cũng như giúp củng cố khả năng phía chính phủ đạt được những điều khoản có lợi hơn khi đàm phán hợp đồng dự án điện trong tương lai. Chìa khoá



nằm ở việc phải thúc đẩy, thay vì loại bỏ, cạnh tranh giữa các nhà đầu tư điện tái tạo và các nhà đầu tư dự án điện sử dụng nhiên liệu hoá thạch (than đá, khí đốt) thông qua các bước sau:

- 1. Tăng cường hiệu quả vận hành của các nguồn điện hiện có thông qua đầu tư lưới điện có mục đích.** Trong ngắn hạn, để giảm áp lực phải chấp nhận những dự án có nguy cơ thiếu cạnh tranh trong tương lai, cần ưu tiên các khoản đầu tư then chốt vào hệ thống truyền tải điện nhằm cải thiện hiệu quả vận hành của các nguồn điện sẵn có và gia tăng sản lượng phát lên lưới của các nguồn năng lượng tái tạo có vị trí chiến lược. Nỗ lực này sẽ giúp ổn định lưới điện và tạo điều kiện cho các điều khoản hợp đồng có lợi trong tương lai. Để làm được như vậy, đòi hỏi Bộ Công Thương phải có thêm nhiều chiến lược tìm tài trợ từ các ngân hàng phát triển đa phương hoặc có các chiến lược tăng cường tín dụng hiệu quả để điều tiết và thích nghi với sự đa dạng của các nguồn năng lượng và lưu trữ năng lượng.
- 2. Cam kết sớm triển khai đấu thầu cạnh tranh cho các nhà máy điện tái tạo kết hợp với pin lưu trữ để thúc đẩy cạnh tranh và giảm rủi ro cắt giảm công suất.** Nhờ quá trình hình thành và tăng trưởng nhanh chóng của điện tái tạo hai năm vừa qua, Việt Nam giờ đây đang ở vị thế thuận lợi khi có thể tiếp cận được với mức giá chào bán điện rẻ hơn từ các nhà đầu tư có kinh nghiệm sẽ tiếp tục mở rộng đầu tư vào thị trường, với điều kiện chính phủ khuyến khích đầu tư vào các giải pháp lưu trữ năng lượng nhằm giúp giảm thiểu rủi ro cắt giảm công suất.
- 3. Tất cả các bên tham gia đều phải chấp nhận rủi ro thị trường.** Thị trường điện Việt Nam đem lại cho các nhà đầu tư nhiều mức lợi nhuận tương ứng với rủi ro hấp dẫn. Quá trình phát triển dự án còn phức tạp song Bộ Công Thương đã dần dần cải thiện cấu trúc thị trường và các nhà đầu tư ưu tiên tăng trưởng đang nhìn thấy những cơ hội kinh doanh chỉ có ở Việt Nam mà không thể tìm thấy ở thị trường nào khác, đặc biệt là trong lĩnh vực LNG và năng lượng tái tạo. Đã đến lúc Bộ Công Thương nên tự tin nhìn nhận rằng việc đầu tư vào thị trường điện Việt Nam không cần phải đi kèm với những bảo lãnh chính phủ hào phóng như trước đây, đặc biệt là khi những cam kết này thường khiến bên vận hành hệ thống mất đi tính linh hoạt khi điều tiết nguồn điện.

“Kinh nghiệm từ các dự án năng lượng tái tạo đã chỉ ra rằng những yêu cầu *take-or-pay* (*nhận mua hay thanh toán*) trong hợp đồng mua bán nhiên liệu và thoả thuận bao tiêu sản lượng điện từ một vài nhà tài trợ dự án nhiệt điện khí LNG thực ra chỉ là một chiến thuật thương lượng bước đầu,” tác giả viết.

“Các tập đoàn năng lượng toàn cầu đang tìm cách gia nhập thị trường LNG của Việt Nam đều là các bậc thầy trong việc kiểm soát rủi ro giá nhiên liệu—điều này được thể hiện qua lợi nhuận kinh doanh của họ. Do các chủ đầu tư nhà máy năng lượng tái tạo hàng đầu thường xuyên phải chấp nhận rủi ro thị trường tại Việt Nam, đã đến lúc tạo ra sân chơi bình đẳng để tất cả các chủ



đầu tư dự án và nhà cung cấp chính của họ tập trung tạo ra mức giá điện phải chăng cho người tiêu dùng Việt Nam.

“Nếu Bộ Công Thương có thể tận dụng khoảng thời gian trì hoãn này để thiết lập kỳ vọng cho các bên liên quan dựa trên các nguyên tắc trên, thị trường sẽ có thêm niềm tin vào các quy tắc sẽ định hình việc triển khai QHĐ8 sau này”.

“Điều này sẽ cải thiện đáng kể khả năng định hình hiệu quả các mức giá và sẽ tương thích hơn với các chủ đầu tư có khả năng nhận tài chính từ ngân hàng”.

“Việc rà soát lại QHĐ8 là một cơ hội quý báu để Bộ Công Thương tinh chỉnh chiến lược mới để củng cố cấu trúc thị trường, sao cho những nhà đầu tư có đủ năng lực đồng hành với Việt Nam trong dài hạn sẽ nổi bật giữa đám đông.”

Xem toàn văn báo cáo tại đây:

[Vietnam’s PDP8 Pause Is an Opportunity to Improve Market Structures](#) (bản tiếng Anh)

[Rà soát lại QHĐ8 là Cơ hội để Cải thiện Cấu trúc Thị trường Điện Việt Nam](#) (bản tiếng Việt)

Liên hệ truyền thông: Paige Nguyen (pnguyen@ieefa.org) Ph: +61 433 048 877

Liên hệ tác giả: Melissa Brown (mbrown@ieefa.org)

VỀ IEEFA: Viện Kinh tế Năng lượng và Phân tích Tài chính (IEEFA) chuyên nghiên cứu các vấn đề liên quan đến các thị trường, xu hướng và chính sách năng lượng. Sứ mệnh của IEEFA là thúc đẩy quá trình chuyển dịch sang một nền kinh tế năng lượng đa dạng, bền vững và đem lại lợi nhuận. (www.ieefa.org)